

ЛОГВИНЕНКО М. І.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного,
господарського права
та фінансово-економічної безпеки
(Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету)

СТРЮКОВА Т. В.,
магістрант
(Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету)

УДК 342.98:351.74–051:343.6

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У статті аналізуються адміністративно-правові засади регулювання гарантування особистої безпеки в органах Національної поліції України, їхні основні напрями, засоби та прийоми особистої безпеки, необхідні напрями вдосконалення.

***Ключові слова:** адміністративно-правове регулювання, безпека, особиста безпека, Національна поліція України.*

В статье анализируются административно-правовые основы регулирования обеспечения личной безопасности в органах Национальной полиции Украины, их основные направления, средства и приемы личной безопасности, необходимые направления совершенствования.

***Ключевые слова:** административно-правовое регулирование, безопасность, личная безопасность, Национальная полиция Украины.*

This article analyzes the administrative and legal principles of regulating the provision of personal security in the bodies of the National Police of Ukraine, their main directions, means and methods of personal security, the necessary directions of improvement.

***Key words:** administrative-legal regulation, safety, personal safety, National police of Ukraine.*

Вступ. За останні роки збільшилася чисельність поліцейських, що постраждали внаслідок виконання службових обов'язків. Однією з негативних причин цього є нестабільна політична, соціально-економічна ситуація та воєнний конфлікт на значній частині території нашої держави, що спричинює незаконне поширення зброї та боєприпасів, від яких неодноразово постраждали правоохоронці, виконуючи свої службові обов'язки. Тому соціальний захист працівників поліції та членів їхніх сімей за таких умов відіграє особливо важливу, суспільно необхідну роль. Безпека є однією із життєво необхідних потреб людини. Хоча безпека не є чимось матеріальним (предметним), це своєрідна характеристика і необхідна характеристика й умова життєдіяльності об'єктів реального світу.

Працівники Національної поліції щоденно відчують на собі протидію з боку злочинності та криміногенних елементів.

Постановка завдання. Сьогодні потребує вирішення проблема посилення правового забезпечення механізму гарантування особистої безпеки поліцейських як одного із життєво важливих питань, що стоять перед керівними органами Національної поліції України та перед Міністерством внутрішніх справ зокрема. Метою статті є вивчення окремих проблемних питань адміністративно-правового регулювання гарантування особистої безпеки поліцейських.

Результати дослідження. У науці адміністративного права є дослідження, присвячені особистій безпеці працівників органів внутрішніх справ, але у зв'язку з тим, що Національна поліція України є новоствореним органом, вивченню особистої безпеки саме працівників поліції присвячені лише поодинокі розвідки вітчизняних науковців. Так, зазначену тематику було згадано в дослідженнях В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, Ю.П. Битяка, І.П. Голосніченка, М.І. Логвиненка, М.І. Мельника й ін.

Сучасні показники у сфері поліцейських, що постраждали під час несення служби, зумовлюють загострення питання про ефективність правового гарантування їхньої особистої безпеки. Запровадження нових заходів гарантування особистої безпеки поліцейського має відповідати, насамперед, Конституції та чинному законодавству, і в жодному разі водночас не зменшувати прав і свобод людини і громадянина. Для цього необхідно реально оцінити наявні загрози і ризики та наслідки, які вони можуть спричинити. Досягти ідеального рівня особистої безпеки неможливо, але можна створити підґрунтя, правові основи для зниження негативних наслідків виконання професійного обов'язку поліцейського. Через часті випадки, коли під час несення служби постраждали працівники Національної поліції, перед Міністерством внутрішніх справ України постало питання досягнення безпеки поліцейського під час виконання ним професійних обов'язків як гарантії прав людини.

Розгляд питання адміністративно-правового регулювання гарантування особистої безпеки поліцейських неможливий без розгляду питання самого розуміння правового регулювання. Так, правове регулювання О.Ф. Скакун пропонує розуміти як «здійснюване державою за допомогою права і сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону та розвиток» [7, с. 448]. Погодимось з думкою Р.С. Ярошевської [10, с. 202], яка адміністративно-правове регулювання пропонує розуміти як «цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства й держави». Отже, адміністративне регулювання гарантування особистої безпеки працівників Національної поліції – це здійснюваний за допомогою норм адміністративного права вплив на суспільні відносини, що виникають у зв'язку з організацією гарантування особистої безпеки поліцейського за допомогою адміністративно-правових засобів, з метою забезпечення нормального функціонування Національної поліції як правоохоронного органу.

Конституція України забезпечує кожному громадянину право на життя і захист його як державою, так і особисто громадянином. У ст. 27 Конституції України зазначено: «Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя й здоров'я інших людей від протиправних посягань» [3]. Закріплення цього положення в Основному законі є основоположним принципом гарантування особистої безпеки поліцейських, членів їхніх сімей та інших осіб, тому що під час виконання покладених на поліцейського обов'язків він, навіть в умовах захисту життя інших осіб, має рівне право на захист власного життя, здоров'я тощо.

Безпека людини є складовою частиною безпеки держави. Держава має дбати про безпеку своїх громадян. Тому перед нею стоїть надзвичайно важливе завдання – пов'язати й узгодити інтереси кожного громадянина з інтересами держави, між якими в питанні безпеки

існує дуже тонка грань. Правове гарантування безпеки особистості в суспільстві є невід'ємною частиною прав, гарантованих Конституцією України, а також передбачених законами України, підзаконними нормативними актами, загальними та особистими правилами безпеки, діями органів державної влади, фахівцями у сфері безпеки, міжнародними зобов'язаннями держави. Досліджуючи питання гарантування особистої безпеки працівників органів внутрішніх справ, науковці наводять таке визначення: «Особиста безпека – це система організаційно-правових, фізичних і тактико-психологічних заходів, які дозволяють забезпечити збереження життя та здоров'я працівника органів внутрішніх справ і підтримувати високий рівень ефективності його професійних дій. Особиста безпека, перш за все, базується на достатньому рівні професійно-психологічної готовності працівника» [9, с. 11]. Зазначимо, що таке розуміння є актуальним і для органів Національної поліції України як складової частини загальної системи органів внутрішніх справ. Обираючи службу в органах Національної поліції, особа психологічно має бути готова до небезпечних моментів у реалізації своєї професійної службової функції. Важливу роль у даному аспекті держава відводить саме навчальним закладам, особливо відомчим, які готують майбутніх працівників правоохоронних органів і повинні також сприяти їхній психологічній підготовці. У ст. 59 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що «служба в поліції є державною службою особливого характеру» [5]. На нашу думку, така характеристика, як «небезпечність», і є тією змістовною характеристикою, що закладена в розуміння «служба особливого характеру».

Загалом, поняття «безпека» досить складне, до основних його об'єктів належать: особа (її права і свободи), суспільство (його духовні й матеріальні цінності), держава (її конституційний лад, суверенітет і територіальна цілісність). Для створення та підтримання необхідного рівня захищеності об'єктів безпеки розробляється система правових норм, які регулюють відносини у сфері безпеки, визначаються основні напрями діяльності органів державної влади. Серед основних принципів гарантування безпеки науковці називають: законність, дотримання балансу життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави, взаємну відповідальність особи, суспільства і держави під час гарантування безпеки; інтеграцію з міжнародними системами безпеки [1, с. 302].

На думку О.Г. Комісарова, «особиста безпека визначається специфікою умов, змісту і форм професійної діяльності; ступенем професійної захищеності працівника, у тому числі наявністю спеціальних заходів організаційно-правового, управлінського і матеріально-технічного характеру; рівнем професійно-психологічної підготовленості працівника і наявністю у нього спеціальних знань та вмінь із забезпечення особистої безпеки при вирішенні професійних завдань або у ситуаціях, пов'язаних із професійною діяльністю. Особиста безпека поліцейських спрямована на їх захист від небезпечних, екстремальних ситуацій, тому кожен працівник поліції має знати та самостійно визначати такі ситуації, швидко реагувати на них, з метою їх уникнення, усунення та ліквідації їх наслідків» [2, с. 84].

Як зазначає В.С. Трояновський, гарантування особистої безпеки працівника поліції зумовлюється його індивідуально-психологічними особливостями, рівнем фізичного розвитку й інтелекту, рівнем моральних якостей, рівнем і змістом фіктивності, професійними навичками і вміннями вирішувати конфліктні ситуації, здатністю до самостійного аналізу професійної діяльності з метою розроблення нових елементів стратегії і тактики, удосконалення засобів і прийомів ефективного виконання оперативно-службових завдань [8, с. 75].

Якщо аналізувати Закон України «Про Національну поліцію України», то можна знайти в ньому ті гарантії, які певним чином гарантують особисту безпеку, ці гарантії є правовими, законними. Наприклад, «законні вимоги поліцейського є обов'язковими для виконання всіма фізичними та юридичними особами». Тобто законодавець ставить під захист законні вимоги поліцейського, крім того, встановлена відповідальність за невиконання законних вимог поліцейського. Також вказаним Законом передбачено гарантію забезпечення поліцейського «належними умовами для виконання покладених на нього службових обов'язків». Крім того, важливою гарантією є «користування повноваженнями, передбаченими Законом, незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу», тому що безпека може

бути в будь-який момент, навіть поза робочим часом. Водночас є навіть гарантія для колишніх службовців: «Правопорушення щодо поліцейського або особи, звільненої зі служби в поліції, її близьких родичів, вчинені у зв'язку з його попередньою службовою діяльністю, мають наслідком відповідальність відповідно до закону», адже такі випадки в діяльності поліцейських не виняток, з мотивів помсти досить часто здійснюються напади, погрози колишнім службовцям. Поліцейський у повному обсязі користується гарантіями соціального та правового захисту, передбаченими згаданим Законом та іншими актами законодавства, а також захищає свої права, свободи та законні інтереси всіма передбаченими законодавством способами. Такий комплекс гарантій не є вичерпним. Ці гарантії можна простежити в Законі крізь призму прав, наприклад, право «придбавати у власність пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, для забезпечення власної безпеки, використовуючи їх виключно з підстав, визначених Законом» [5].

На особливу увагу заслуговує соціальний захист поліцейського як гарантія особистої безпеки. Так, Законом передбачено «право одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського», права на медичне обслуговування, грошову допомогу. Такі права є саме тими гарантіями, що в разі настання небезпеки чи небезпечних наслідків для поліцейського держава подбає про нього та його сім'ю. Такі гарантії соціального захисту є цілком виправданими, з огляду на умови постійного ризику, небезпеки, загроз.

Окрім того, відповідно до ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», реальна загроза життю, здоров'ю, житлу, майну працівників суду та правоохоронних органів у зв'язку з їхньою службовою професійною діяльністю є підставою для проведення оперативно-розшукових дій [6]. Законом України «Про державних захист працівників суду та правоохоронних органів» [4] Національна поліція віднесена до правоохоронного органу, на який поширюється дія зазначеного Закону. Окрім загальних гарантій безпеки поліцейського, які містяться в Законі «Про Національну поліцію України», Закон «Про державних захист працівників суду та правоохоронних органів» містить спеціальні заходи гарантування особистої безпеки поліцейського. До таких заходів, відповідно до ст. 5 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [4], належать:

- особиста охорона, охорона житла і майна (що передбачає обладнання засобами протипожежної й охоронної сигналізації, заміни номерів їхніх квартирних телефонів і державних номерних знаків їхніх транспортних засобів);
- видача зброї, засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку (залежно від ступеня загрози працівнику суду чи його близьким родичам);
- використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження (за заявою та згодою осіб, взятих під державний захист);
- тимчасове розміщення в місцях, що гарантують безпеку;
- забезпечення конфіденційності даних про об'єкти захисту;
- переведення на іншу роботу, направлення на навчання, заміна документів, зміна зовнішності, переселення в інше місце проживання.

Окрім вищезазначеного, Законом передбачено чіткий механізм звернення поліцейського в разі загрози його безпеці. Визначено органи, що здійснюють захист у межах своїх повноважень; права й обов'язки як особи, яка перебуває під захистом, так і органів (посадових осіб), що здійснюють захист; порядок проведення заходів захисту та їх припинення в разі наявності визначених підстав, а також відповідальність органів і посадових осіб, що захищають працівників правоохоронних органів, за порушення вимог таємниці та розголошення інформації.

Висновки. Враховуючі той факт, що поліцейський завжди працює в умовах реально-го соціального простору, взаємодіє з людьми в особливо загострених обставинах, потрібно посилити психологічні, комунікативні напрями в професійній підготовці поліцейських, що дозволить діяти правильно в умовах небезпеки.

Отже, питання особистої безпеки поліцейського є питанням суспільним, оскільки від ефективності діяльності поліцейських залежить рівень законності, правопорядку, стабільності, безпеки в суспільстві та державі. Як і будь-який працюючий громадянин, поліцейський має право на безпечні умови праці й охорону праці. На нашу думку, для вдосконалення системи гарантування особистої безпеки поліцейських в Україні необхідно розробити низку програм підготовки як психологічної, так і фізичної, до дій у конкретних життєвих ситуаціях, особливо в екстремальних, щоб посилити психологічні навички, комунікативні навички та виробити психологічну готовність ефективно діяти в реальних життєвих обставинах. Законодавче гарантування особистої безпеки передбачає наявність конкретних норм і гарантій для поліцейського, що забезпечують необхідний рівень його захисту від небезпеки, яка загрожує йому під час виконання службових обов'язків. На нашу думку, специфіка професійної службової діяльності поліцейського полягає в її небезпечності, тому держава повинна забезпечити максимально можливий рівень захисту, звертаючись водночас і до міжнародного досвіду.

Список використаних джерел:

1. Кіслов О.І. Окремі питання забезпечення безпеки персоналу кримінально-виконавчих установ та шляхи їх вирішення / О.І. Кіслов, К.О. Рубан // Порівняльно-аналітичне право. – № 1. – 2016. – С. 302–305.
2. Комісаров О.Г. Інформаційне забезпечення особистої безпеки працівників сил охорони правопорядку : сучасний стан проблеми / О.Г. Комісаров, В.В. Богуславський // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету. – № 3. – 2014. – С. 82–89.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. : станом на 1 лютого 2011 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 43.
4. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781–ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.
5. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580–VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
6. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 № 2135–ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.
7. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : [підручник] / О.Ф. Скакун. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
8. Трояновський В.С. Особиста безпека поліцейського під час виконання службових обов'язків : зарубіжний досвід / В.С. Трояновський // Південноукраїнський правничий часопис. – 2016. – С. 74–76.
9. Юхновець Г.О. Забезпечення особистої безпеки працівників органів внутрішніх справ при виконанні службових обов'язків : науково-практичні рекомендації / Г.О. Юхновець ; під ред. М.І. Ануфрієва, Я.Ю. Кондратьєва. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 1999. – С. 11.
10. Ярошевська Р.С. Містобудівна діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання / Р.С. Ярошевська // Порівняльно-аналітичне право. – № 2. – 2015. – С. 202.

